

FEDERAAL INSTITUUT VOOR DUURZAME ONTWIKKELING*ACTUALISATIE VAN DE FEDERALE GIDS VOOR DUURZAME AANKOPEN***GROENDIENSTEN**

1. TOEPASSINGSBEREIK

Deze productcategorie heeft betrekking op groendiensten die bestaan in het beplanten, wieden van onkruid en onderhoud van openbare groengebieden door externe dienstverrichters. Hierbij wordt rekening gehouden met biodiversiteit en waterbeheer.

Relevante CPV-codes:

77310000-6	Beplanten en onderhouden van groengebieden
77300000-3	Tuinbouwdiensten

2. RISICO'S

2.1. MENSENRECHTEN : HOOG

Groendiensten verstrekken kan fysiek veeleisend werk zijn, dat vaak onder moeilijke omstandigheden wordt uitgevoerd. Bijvoorbeeld: spitten, graven, zagen, snoeien, kruiwagens duwen/trekken, ... Deze werkzaamheden kunnen leiden tot fysieke overbelasting en gezondheidsproblemen als er geen adequate maatregelen worden genomen om de werkbelasting te verminderen. Bovendien brengen bepaalde taken verhoogde risico's met zich mee voor de veiligheid van de werknemers, met name taken die op hoogte worden uitgevoerd, zoals onderhoudswerkzaamheden aan bomen.¹

Werknemers kunnen daarnaast ook te maken hebben met lange werkdagen of werken op onregelmatige uren. Dit kan het gevolg zijn van seizoensgebonden pieken, weersomstandigheden, noodonderhoud of flexibiliteit in projecten. Deze organisatie van de werktijden, in combinatie met de fysieke aard van de taken, maakt het werk mogelijk zwaar. De risico's voor de gezondheid van de werknemers nemen toe, met name door fysieke slijtage en stress als gevolg van moeilijke werkomstandigheden. Maar ook chemische stoffen (herbiciden, pesticiden, ...) brengen mogelijk gezondheidsrisico's met zich meebrengen.² Het is belangrijk dat werkgevers en werknemers duidelijke afspraken maken over deze onregelmatige werktijden en dat er maatregelen worden genomen om de werkdruk te beheersen en de gezondheid van de werknemers te beschermen.

¹ [Thermische omgevingsfactoren | Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg \(belgie.be\)](#) ;

² <https://www.mvorisicochecker.nl/>

Discriminatie op de werkvloer komt soms voor in deze sector. Arbeidsmigranten krijgen mogelijk een ongelijke behandeling. Ook kan discriminatie voorkomen op het gebied van werkuren en opleiding.³

In gebieden waar pesticiden worden gebruikt, kunnen omliggende gemeenschappen deze pesticiden binnenkrijgen via vervuilde lucht.⁴

2.2. MILIEU: GEMIDDELD

Hoewel een doordacht beplanten en onderhoud van groengebieden globaal gezien bijdragen aan een beter milieu dat ten goede komt aan de gezondheid van de lokale bevolking, alsook zorgen voor bevordering van de biodiversiteit en waterbeheer, zijn er een aantal aandachtspunten die ook een risico voor het milieu kunnen vormen⁵:

- **Onjuist gebruik van gewasbeschermingsmiddelen** kan leiden tot bodem- en verontreiniging van grondwater en oppervlaktewater, eutrofiëring, bioaccumulatie van gevaarlijke stoffen met negatieve en zelfs toxische effecten op het milieu.
- **Overmatig gebruik van niet-hernieuwbare bronnen** zoals turf in bodemverbeteraars.
- **Hoog (drink)waterverbruik** kan in tijden van droogte het irrigeren van groengebieden leiden tot een overmatig gebruik van water, wat druk kan uitoefenen op de watervoorraad.
- **Verpakkingsafval**: veel materialen die gebruikt worden in groendiensten, zoals planten, meststoffen, bestrijdingsmiddelen en zaden, worden vaak verpakt in (niet recyclebaar) plastic zakken, folies of potten. Deze plastic verpakkingen kunnen bijdragen aan zwerfafval als ze niet op de juiste manier worden afgevoerd. Bovendien kunnen microplastics in het milieu terechtkomen en de bodem- en waterkwaliteit negatief beïnvloeden.
- **Het aanplanten of verspreiden van (invasieve) exoten** kan de inheemse biodiversiteit bedreigen door inheemse soorten te verdringen en ecosystemen te verstoren.
- **Onjuist beheer van reeds aanwezige waardevolle fauna en flora**: in de beheerde zones kunnen reeds ecologisch (zeer) waardevolle elementen aanwezig zijn, zoals beschermde landschapselementen (waardevolle bomen, waardevolle hagen, etc.) of beschermde planten- en dierenpopulaties. Een onoordeelkundig beheer (snoei, maaibeheer, heraanplant, beschadiging door machines, wijziging van de hydrologie, etc.) kan deze waardevolle elementen beschadigen of definitief vernietigen.
- **Lokale hydrologie**: het onoordeelkundig beheer van groengebieden kan een negatief effect hebben op de lokale waterhuishouding en de bodemgesteldheid (verminderde

³https://www.caritasinternational.be/wp-content/uploads/2019/05/Rapport_Ons_Gemeenschappelijk_Huis.pdf?x99466 ;
<https://emnbelgium.be/sites/default/files/publications/landentuinbouw2010.pdf>;
"Essentieel maar onzichtbaar en uitgebuit": studie van Oxfam over arbeidsmigranten in de landbouw | Beswic
⁴<https://www.mvorisicochecker.nl/check-jouw-risico-s/doe-de-check/resultaat?uuid=9d25dd7c-9b8d-4e31-a5ac-448a5ae5094e>
⁵https://leefmilieu.brussels/sites/default/files/user_files/see2009_nl_groenruimten_en_biodiversiteit.pdf;
<https://www.vmm.be/>; <https://www.aquafin.be/nl-be/onderwijs>; <https://circabc.europa.eu/ui/group/44278090-3fae-4515-bcc2-44fd57c1d0d1/library/3dbf0d36-3a89-4a31-a96f-e0cd06fda842/details> ;
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S016920462400152X#:~:text=These%20intensive%20practices%20however%2C%20can,Robbins%20and%20Sharp%2C%202003>);
<https://developpementdurable.wallonie.be/thematiques/ressources-naturelles>

bodemdoorlaatbaarheid, verminderde evapotranspiratie⁶, versnelde erosie, verdroging, etc.).

3. MARKTRIJPHEID

3.1. CIRCULARITEIT en ECOLOGIE: HOOG

Doorheen het proces van levering van groendiensten (van groendesign, over aanleg van groenruimten tot onderhoud en afvalbeheer) zijn verschillende circulaire oplossingen mogelijk⁷:

- **Gebruik van inheemse planten:** het gebruik van inheemse planten bevordert de biodiversiteit en vereenvoudigt het onderhoud, omdat deze planten beter aangepast zijn aan de lokale omstandigheden.
- **Gebruik van ecosysteemdiensten:** ecosysteemdiensten (ESD) omvatten ‘al de goederen en diensten die ecosystemen aan de samenleving leveren’ zoals natuurlijke bescherming tegen overstroming, bestuiving door wilde insecten, natuurlijke waterzuivering, klimaatregulering, natuur gebonden recreatie, etc. (bron: Departement Omgeving⁸)
- **Bemesting en bestrijdingsbehoefte:** gebruik van niet-chemische behandelmethoden, zoals thermische, mechanische of biologische behandelingen:
 - bemesting met compost en organisch materiaal, groenbemesters, gefermenteerd organisch materiaal (Bv. bokashi)
 - bestrijdingsmiddelen van biologische aard of natuurlijke pesticiden, feromoonvallen⁹ of handmatige verwijdering van besmette planten.
- **Compostering en hergebruik van groenafval:** groenafval kan ter plaatse worden gecomposteerd en gebruikt als mulch of bodemverbeteraar, wat de noodzaak voor kunstmest vermindert.
- **Verwerking van groene reststromen** via hergebruik of vergistingsinstallaties. Verbrandingsoven wordt best zoveel mogelijk vermeden.

⁶ Evapotranspiratie is een verzamelterm voor de waterafgifte door de bodem en de vegetatie aan de atmosfeer. Dit omvat alle neerslag die rechtstreeks in de atmosfeer komt door verdamping of onrechtstreeks via ecosystemen. De ‘potentiële evapotranspiratie’ of PET wordt uitgedrukt in mm neerslag per jaar ([VMM - aanvullende informatie potentiële evapotranspiratie](#)).

⁷<https://www.mvicriteria.nl/nl/webtool#/35/3/nl>; <https://leefmilieu.brussels/pro/tools-en-data/het-milieu-stand-van-zaken/groene-ruimten-en-hun-beheer?highlight=groene%20ruimten>; https://omgeving.vlaanderen.be/nl/aan-de-slag/hoe-biodivers-en-ecologisch-ontwerpen-en-beheren#paddle_components_text_block_54f4c885-5885-40ab-b6bb-dd312e861e95; <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/wat-zijn-ecosysteemdiensten> <https://circabc.europa.eu/ui/group/44278090-3fae-4515-bcc2-44fd57c1d0d1/library/77904c21-c6ae-4b36-9bbe-bf9fab5823ad/details>; <https://leefmilieu.brussels/pro/aanleg-en-beheer-van-tuinen-en-groene-ruimten> ; <http://etat.environnement.wallonie.be/home.html> ; <https://natuurlijkereststromen.nl/wp-content/uploads/2024/01/Handreiking-Circulair-Inkopen-Groendiensten-2023-def.pdf>; [Beheer openbare ruimte - Donker Groen \(donkergroep.com\)](#) ; [Beheer openbare ruimte - Donker Groen \(donkergroep.com\)](#); [008 - Green Deal Natuurlijke tuinen | Departement Omgeving - \(vlaanderen.be\)](#); <https://natuurlijkereststromen.nl/wp-content/uploads/2024/01/Handreiking-Circulair-Inkopen-Groendiensten-2023-def.pdf>; [Beheer openbare ruimte - Donker Groen \(donkergroep.com\)](#) ; [Beheer openbare ruimte - Donker Groen \(donkergroep.com\)](#); [008 - Green Deal Natuurlijke tuinen | Departement Omgeving - \(vlaanderen.be\)](#);

⁸ <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/wat-zijn-ecosysteemdiensten>

⁹ Met behulp van specifieke feromonen (een signaalmolecuul dat seintjes overbrengt tussen individuen van hetzelfde soort) kunnen vallen worden gebruikt om doelplagen te monitoren. Door te monitoren op insecten, kan een plaag gedetecteerd worden voordat deze optreedt. Feromoonvallen kunnen gecombineerd worden met gewasbeschermingsmiddelen. Door insecten met behulp van feromoonvallen naar een puntbron van gewasbeschermingsmiddelen te lokken, hoeft er slechts op een klein oppervlak gebruik gemaakt te worden van gewasbeschermingsmiddelen. Zo bespaar je op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (<https://royalbrinkman.nl/kennisbank-gewasbescherming/feromoonval>).

- **Elektrisch gereedschap en voertuigen:** het gebruik van elektrisch gereedschap en voertuigen vermindert de uitstoot van broeikasgassen en draagt bij aan een schonere lucht.
- **Waterbeheer:** het implementeren van systemen zoals wadi's (water afvoer door infiltratie) en regenwateropvang kan helpen om wateroverlast te verminderen en droogteperiodes te overbruggen.
- **Biodiversiteit bevorderen:** het aanleggen van bloemrijke graslanden en het plaatsen van insectenhôtels kan de biodiversiteit in stedelijke gebieden vergroten.

3.2. SOCIALE ECONOMIE: HOOG

Er zijn een groot aantal sociale-economiebedrijven die groendiensten aanbieden in België.

- In Vlaanderen, onder de rubriek:
 - “Groenzorg en onderhoud openbare ruimten”:
https://www.socialeconomie.be/nl/databank?province=All&city_or_postal_code=&working_form=All&activities=30&s=
 - “Land- en tuinbouw”:
https://www.socialeconomie.be/nl/databank?province=All&city_or_postal_code=&working_form=All&activities=37&s=
- In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in de rubriek “Gebouw en tuin”:
<https://economie-werk.brussels/sociale-ondernemingen-opzoeking>
- In Wallonië, onder de rubriek:
 - “Parcs & Jardins”:
<https://conso.economiesociale.be/?t=parcs-jardins>
 - “Récup”:
<https://conso.economiesociale.be/?t=recup>

Door de aard van het werk is het mogelijk om te werken met laaggeschoolden, mensen met een beperking of mensen die moeilijk aansluiting vinden tot de arbeidsmarkt. Verscheidene bedrijven met aangepast werk of ondernemingen uit de sociale economie maken gebruik van groendiensten die sociale inclusiepraktijken hanteren.

Voor groenbeheer bestaan er verschillende samenwerkingen of samenwerkingsmogelijkheden, bv. via onderaanneming tussen bedrijven en sociale economie bedrijven, waarbij een deel van de werkzaamheden (typische eenvoudigere werkzaamheden met een lager risico) aan sociale economie bedrijven uitbesteed worden.

4. DUURZAMER AANKOOPBELEID

In dit hoofdstuk worden een aantal niet-exhaustieve suggesties gedaan voor de invoering van duurzamere aankooppraktijken voor groendiensten. Een reeks selectiecriteria, technische specificaties, gunningscriteria en prestatievoorwaarden zijn geselecteerd als goede praktijken. Voor meer inspiratie kan u de volgende bronnen raadplegen:

- EU-criteria voor groene overheidsopdrachten (GPP):

<https://circabc.europa.eu/ui/group/44278090-3fae-4515-bcc2-44fd57c1d0d1/library/3dbf0d36-3a89-4a31-a96f-e0cd06fda842/details>

- MVI-criteriatool (Nederland):
https://www.mvicriteria.nl/nl/webtool?product_group=35&cluster=3#/35/3/nl

Deze criteriatools worden regelmatig bijgewerkt. Bij de opmaak van een overheidsopdracht leest u de informatie in deze tools best volledigheidshalve nog eens door.

4.1. GEBRUIK VAN CERTIFICATEN EN LABELS

Certificaten en labels kunnen worden gebruikt als onderdeel van de kwalitatieve selectie, technische specificaties en gunningscriteria. Ze kunnen ook worden gebruikt als bewijs in de contractvoorwaarden.

- De volgende certificeringen zijn relevant voor groendiensten:
 - ISO 14001 of EMAS-milieubeheersysteem of het Brussels Ecodynamisch label(EMS):
<https://www.mvovlaanderen.be/nl/fiche/iso-14001>
 - Ecovadis certificering; <https://ecovadis.com/nl/>
 - B Corp certificering: <https://www.bcorporation.net/en-us/certification/>

ISO 26000 voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) is ook van toepassing. In tegenstelling tot de hierboven genoemde certificeringen is deze norm niet certificeerbaar. Het biedt echter wel een leidraad voor de mate van maturiteit van de duurzame ontwikkelingsaanpak van de dienstverlener.

<https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>

Andere relevante duurzame beheerssystemen zijn te vinden in ISO 50.001 voor energiebeheer en ISO 45.001 voor gezond en veilig werken.

- Het label "Solid'R" begunstigt ook spelers in de sociale economie: <https://www.solidr.eu/>.

Labels of milieukeurmerken kunnen ook helpen om duurzame keuzes te maken bij de aankoop van producten of diensten.

Belangrijk: specifieke informatie rond keurmerken voor duurzame tuinbouw en groenvoorzieningen met betrekking tot onderstaande producten en diensten kan gevonden worden op www.gidsvoorduurzameaankopen.be onder de rubriek 'park en tuin':

- [\(Sier\)planten en bomen](#)
- [Bodemverbetersaars en groeimateriaal](#)
- [Irrigatie systemen](#)
- [Onkruidbestrijding](#)
- [Plantenbescherming producten](#)
- [Kleding, textiel, vezels, garen en accessoires \(2024\)](#)
- [Compostvaten en -bakken](#)
- [Hout \(herkomst en/of behandeling\)](#)
- [Ongediertebestrijding \(buitenhuis\)](#)
- [Smeerolie voor kettingzagen](#)

- [Tuinmachines](#)

Ten slotte is **Milieukeur** een Nederlands milieukeurmerk dat ook in België gebruikt kan worden. Het certificeert producten en diensten op basis van hun milieuprestaties, waaronder duurzaamheid in de tuinbouw en groenvoorziening.

<https://www.milieukeur.nl/>

4.2. SOCIALE ECONOMIE

Om actoren uit de sociale economie, zoals laaggeschoolde arbeiders, mensen met een handicap of mensen die betrokken zijn bij socioprofessionele integratie, aan te moedigen, kunnen bepaalde sociale clausules in het voorwerp van het contract worden opgenomen, zoals toewijzings- en reserveringsclausules.

Verdeling van de opdracht in percelen¹⁰

De aanbestedende overheid kan beslissen de opdracht te plaatsen in de vorm van afzonderlijke percelen, in welk geval zij daarvan de aard, de omvang, het voorwerp, de verdeling en de kenmerken bepaalt in de opdrachtdocumenten. Elk van de percelen wordt dan gegund voor afzonderlijke prestaties. Een van de grote voordelen bestaat erin dat inschrijvingen kunnen worden ingediend voor één perceel, waardoor de deelname van kmo's en bij uitbreiding die uit de sociale economie wordt aangemoedigd.

Clausule toegangsvoorbehoud

De clausule die de toegang tot de gunningsprocedure voorbehoudt, maakt het mogelijk om zich in te schrijven op een overheidsopdracht, of een deel ervan in geval van verdeling van de opdracht in percelen, voor te behouden aan sociale werkplaatsen of andere ondernemers die (1) de maatschappelijke en professionele integratie van mensen met beperkingen of kansarmen tot doel hebben en (2) waarvan minstens 30% van hun personeel bestaat uit mensen met beperkingen of kansarme werknemers. Bijgevolg kunnen enkel deze dienstverleners inschrijven op het contract of de gereserveerde percelen.

Mogelijke bewijsmiddelen

Tijdens de selectiefase moeten twee specifieke documenten door de gegadigde/inschrijver voor de opdracht/het gereserveerde perceel aan de aanbestedende dienst worden verstrekt:

- Bewijs van erkenning als onderneming voor integratie in de sociale economie.
- Bewijs van erkenning voor de klasse en categorie van diensten waarop de opdracht betrekking heeft.

Clausule voorbehoud van (een deel van) de uitvoering van de opdracht

De clausule voorbehoud van (een deel van) de uitvoering van de opdracht maakt het mogelijk om de uitvoering van een overheidsopdracht, of een deel ervan in geval van verdeling van de opdracht in percelen, te beperken tot een sociale werkplaats of een andere ondernemer die de sociale integratie van mensen met een handicap of kansarmen als doel heeft. In dit geval kan elk bedrijf een offerte indienen voor de opdracht, maar moet de opdracht geheel of gedeeltelijk worden uitgevoerd door de hierboven genoemde soorten dienstverleners. Dergelijke clausules maken het mogelijk om een contract voor te behouden voor bedrijven

¹⁰ Op basis van art. 58 Wet van 17/06/2016 inzake overheidsopdrachten

die erkend zijn door de bevoegde instantie en waarvan minstens 30% van het personeel bestaat uit gehandicapte of kansarme werknemers.

Mogelijke bewijsmiddelen

Tijdens de selectiefase moeten twee specifieke documenten door de kandidaat/inschrijver voor het gereserveerde contract/perceel aan de aanbestedende dienst worden verstrekt. Dit zijn:

- Bewijs van erkenning als onderneming voor integratie in de sociale economie.
- Bewijs van erkenning voor de klasse en categorie van diensten waarop de opdracht betrekking heeft.

Voorbeeldclausules zijn beschikbaar op de [website Vlaanderen.be](http://website.Vlaanderen.be) - [opdrachten voorbehouden aan de sociale economie](#) of in de brochure "[Les clauses sociales dans les marchés de travaux](#)".

Voor kleinschalige opdrachten kan de samenwerking met sociale economie-ondernemingen rechtstreeks worden opgestart via een overheidsopdracht van geringe waarde (contract op aanvaarde factuur) of via een onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking.

4.3. MILIEU EN SOCIAAL: KWALITATIEVE SELECTIECRITERIA

De selectiecriteria hebben geen betrekking op de inhoud van de inschrijving, maar op het vermogen van potentiële inschrijvers om de opdracht uit te voeren. Ze kunnen niet alleen betrekking hebben op de economische en financiële capaciteit van de inschrijver, maar ook op de technische en professionele vaardigheden.

Vakbekwaam ontwerper en beheerder groenvoorziening (op basis van MVI-criteriatool)

De inschrijver beschikt over vakbekwame ontwerper(s) en/of beheerders met expertise op het gebied van duurzaamheid bij groenvoorzieningen, meer bepaald in:

- De bemesting en bestrijdingsbehoefte van beplanting.
- De milieubelasting van diverse soorten bemesting en bestrijding.
- Duurzaam bodembeheer en plantkeuze in relatie tot bodemkwaliteit en andere groeiomstandigheden.
- Herkomst van planten en biodiversiteit.
- Invloed van het groenbeheer op de lokale waterhuishouding.
- Keuze van plantensoorten en beheersmaatregelen in functie van de klimaatverandering (adaptatie).
- Herkennen van aanwezige waardevolle ecosystemen, populaties (fauna en flora) en/of landschapselementen en het bepalen van de nodige beschermingsmaatregelen.
- Ontwerpen voor efficiënt en milieuvriendelijk beheer.

Mogelijke bewijsmiddelen

- Relevante competenties: in-house of via subcontractant.

Milieubeheersysteem (op basis van MVI-Criteriatool)

De inschrijver beschikt over een eigen milieubeheersysteem. Een dergelijk beheersysteem regelt minimaal de volgende punten:

- De uitgangspunten voor het milieubeleid van de organisatie.

- De concrete maatregelen die de organisatie heeft genomen of zal nemen om de milieueffecten van de bedrijfsprocessen die verband houden met de uitvoering van de opdracht te verminderen of te voorkomen, ten minste met betrekking tot [te preciseren].
- Hoe de bovenstaande milieuaspecten van de organisatie worden gecontroleerd en opnieuw beoordeeld met het oog op voortdurende verbetering.
- Hoe aandacht wordt besteed aan het bewustzijn en de competentie van de werknemer(s) en leverancier(s) bij het omgaan met de milieuaspecten die relevant zijn voor deze opdracht.
- Hoe de naleving van de milieuwetgeving die van toepassing is op de gevraagde dienst(en) wordt gewaarborgd.

Mogelijke bewijsmiddelen

- ISO 14001-certificaat, EMAS-certificaat, Label Brusselse Ecodynamische Onderneming of gelijkwaardig.
- Verklaring dat milieubescherming (inclusief de bovengenoemde aandachtspunten) een structureel onderdeel is van de bedrijfsactiviteiten, bevestigd door een onafhankelijke auditor of een (geaccrediteerde) certificeerder wiens expertise kan worden aangetoond.
- Of gelijkwaardig.

Sociaal beheersysteem

Een beheersysteem voor sociale duurzaamheid in de toeleveringsketen heeft als doel de prestaties op het gebied van sociale risico's in de hele toeleveringsketen te bewaken en te verbeteren, met bijzondere aandacht voor de plaats van productie. Indien u aan de uitvoerder vraagt om een sociaal managementsysteem voor te leggen, heeft u de garantie dat de risico's in kaart worden gebracht (transparantie) en dat de organisatie streeft naar een continue verbetering van de sociale risico's in de keten.

Mogelijke bewijsmiddelen

- SA8000-certificering of gelijkwaardig.
- Verwijzing naar BSCI-keurmerk of ISO 26000-norm voor Maatschappelijke Verantwoord Ondernemen (MVO) is ook mogelijk, maar deze standaarden zijn niet certificeerbaar.
- U kunt ook verwijzen naar de ISO 45.001-norm voor gezond en veilig werken.

4.4. MILIEU: TECHNISCHE SPECIFICATIES¹¹

De technische specificaties hebben betrekking op de inhoud van het aanbod en meer specifiek op de kenmerken waaraan groendiensten moeten voldoen. Hiervoor kunnen normen of labels worden gebruikt, zowel om de technische specificaties vast te leggen als om aan te tonen dat eraan is voldaan.

Gepaste voorafgaande analyse

Een voorafgaande analyse (habitats, aanwezige fauna & flora, beschermd landschapselementen, etc.) van de te beheren zones is belangrijk voor een aangepast beheersplan m.b.t. het behoud en de versterking van de reeds aanwezige waardevolle

¹¹ Voor meer info bij deze technische specificatie kan inspiratie gevonden worden in de MVI-criteriatool: https://www.mvicriteria.nl/nl/webtool?product_group=35&cluster=3#/35/3/nl

elementen. De aanbestedende overheid dient daarom deze locaties mee te delen of/en een voorafgaande rondleiding te voorzien.

Plantmateriaal (op basis van MVI-criteriatool)

De inschrijver verwerft minimaal 90% (op projectbasis of op jaarbasis) van plantmateriaal dat voldoet aan de eisen voor duurzame productie.

Toelichting voor de aanbesteder

Leveranciers weten bij inschrijving vaak nog niet welk plantmateriaal ze zullen leveren, omdat dit nog bij toeleveranciers besteld moet worden. De vereiste duurzaamheidsbewijzen kunnen daarom pas bij levering worden verstrekt, wat de inkopende organisatie goed moet controleren. Bij ontbrekende documenten moet de levering worden teruggestuurd. Voor eenmalige leveringen kan de leverancier twee weken krijgen om te bewijzen dat hij aan de eisen voldoet, wat niet mogelijk is bij langdurige contracten.

Mogelijke bewijsmiddelen

Bewijsmiddelen (type-1 keurmerken) voor (sier)planten en bomen kunnen teruggevonden worden onder de rubriek [\(Sier\)planten en bomen | Achat durable \(gidsvoorduurzameaankopen.be\)](#)

Gelijkaardige bewijsmiddelen die voldoen aan de lastenboeken van één van volgende keurmerken worden aanvaard als equivalent:

- Certificaat afgegeven door On the way to PlanetProof, Groenkeur boomkwekerijproducten, Milieukeur, MPS, biologische keurmerken, zoals het EU Bio keurmerk, EKO-keur, Demeter, Naturland, Agriculture Biologique, Soil Association, Biogarantie of gelijkwaardig.
- Of gelijkwaardig.

Boomkwekerijproducten van een hoge genetische kwaliteit (op basis van MVI-criteriatool)

De inschrijver garandeert minimaal 35% te verwerven van boomkwekerijproducten van een genetische hoge kwaliteit.

Voor locaties in Vlaanderen: bij de inkoop van boomkwekerijproducten voor bos, bosplantsoen, bomen en natuurterreinen, bestemd voor toepassing in het buitenstedelijk gebied, is ten minste 35% (in aantallen) geleverd van een herkomst/cultivar met het kwaliteitslabel "[Plant van hier](#)".

Voor locaties in Wallonië: Wallonië ondersteunt de aanplanting van levende heggen, lineaire hakhoutbomen en bomenrijen met het actieprogramma "[Yes We Plant](#)". Plantmateriaal geproduceerd onder het charter "[Végétal d'ici](#)" garandeert kwaliteitsplanten uit lokale productie op basis van lokale zaden, aangepast aan het Waalse grondgebied.

Meer informatie over inheemse biotopen uit Wallonië kan gevonden worden op de website "La biodiversité en Wallonie": <https://biodiversite.wallonie.be/fr/biotopes.html?IDC=858>

Toelichting voor de aanbesteder

Inkoperende organisaties moeten vroegtijdig duidelijk maken welke producten wanneer nodig zijn, zodat leveranciers zich hierop kunnen voorbereiden. Leveranciers weten bij inschrijving vaak nog niet precies welke producten ze zullen leveren, omdat deze vaak nog besteld moeten worden. De benodigde bewijzen voor de producten kunnen daarom pas bij aflevering worden verstrekt en moeten dan goed gecontroleerd worden.

Mogelijke bewijsmiddelen

- Een leverancierscertificaat dat de traceerbaarheid en de soortechtheid (genetische kwaliteit) van de producten garandeert. Dit leverancierscertificaat moet minimaal de soortnaam, ras/cultivar, de herkomstbenaming, de herkomstcode en aantallen bevatten en zijn afgegeven met goedkeuring en onder toezicht van een certificerende organisatie.
- Of gelijkwaardig.

Geen invasieve exoten (op basis van MVI-criteriatool/EU GPP)

Het is verboden om invasieve soorten te gebruiken die op de lijst staan van de Europese **IUS-Verordening** (Nr. 1143/2014) betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van **invasieve uitheemse soorten (IUS)**. De lijst wordt in België geactualiseerd vanuit een samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en de gewesten (Vlaanderen, Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest). De lijst is terug te vinden op: [Belgian National Scientific Secretariat on Invasive Alien Species](#).

Mogelijke bewijsmiddelen

- Informatie verstrekken over (de naam van) het plantmateriaal dat wordt geleverd.
- Of gelijkwaardig.

Duurzaam ontwerp groenvoorziening: de juiste plant op de juiste plaats (op basis van MVI-criteriatool)

Het ontwerp van de groenvoorziening moet planten bevatten die goed passen bij de omstandigheden van de groeiplaats, zonder extra bodemverbeteraars. Bij voorkeur wordt plantmateriaal gekozen dat ook de biodiversiteit bevordert. In een bijbehorende duurzaamheidsparagraaf moet worden beschreven hoe dit is uitgevoerd en welke nazorg nodig is. Dit houdt eveneens een gepaste analyse in van de reeds aanwezige biodiversiteit (habitats & ecosystemen, eventuele beschermde populaties en individuele landschapselementen) en hoe het duurzame ontwerp groenvoorziening deze aanwezige elementen zal behouden en eventueel versterken.

Voor het Waals Gewest is voor de keuze van bomen in functie van diverse lokale parameters een nuttige tool beschikbaar: [fichier écologique des essences](#).

Meststoffen en bodemverbetering (op basis van MVI-criteriatool)

Het eventueel toevoegen van meststoffen en/of bodemverbeteraars gebeurt conform een recente bodemanalyse (niet ouder dan één jaar) en bijbehorend advies, uitgevoerd door een geaccrediteerd laboratorium en een ter zake kundig adviesbureau.

Eisen aan compost (op basis van MVI-criteriatool)

- Turf is niet toegestaan als organisch bestanddeel van een eindproduct.
- Het gehalte aan glas, metaal en plastic met een maaswijdte van > 2 mm (de som van alle bijdragen) in het eindproduct mag niet meer dan 0,1% bedragen, gemeten op basis van het droge gewicht.
- Het gehalte aan primaire ziekteverwekkers in het eindproduct mag niet hoger zijn dan de volgende waarden:
 - Salmonella spp: afwezig in 25 g vers gewicht
 - E.coli: < 1000 kve/g vers gewicht (kve: kolonievormende eenheden).

Mogelijke bewijsmiddelen

- Informatie over de gedetailleerde productsamenstelling, de herkomst van het organische materiaal en een verklaring over naleving van bovenstaande eisen verstrekken.
- Een EU-Ecolabel certificaat voor groeimedia, bodemverbeteraars en strooisel overeenkomstig Besluit (EU) 2015/2099 van de Commissie of andere relevante milieukeur type I dat aan de gespecificeerde criteria voldoet.
- Andere passende vormen van bewijs, zoals het Nederlands Keurmerk certificaat (klasse A) of het Oostenrijks label [OK biodegradable](#) of het label [Österreichische Umweltzeichen](#) voor compost of een technisch dossier van de fabrikant of een keuringsrapport van een onafhankelijke instantie.
- Of gelijkwaardig.

Bestrijdingsmiddelen

Bij de uitvoering van de werkzaamheden worden geen gewasbeschermingsmiddelen en biociden gebruikt, tenzij er voor de bestrijding van invasieve soorten geen alternatieven bestaan en dit noodzakelijk is i.v.m. (verwachte) overlast en risico voor de volksgezondheid en na toestemming of opdracht van de inkoopende organisatie.

Biociden en gewasbeschermingsmiddelen

Bij de uitvoering van de werkzaamheden worden geen biociden en gewasbeschermingsmiddelen gebruikt. De inschrijver moet een jaarlijks fyto-sanitair behandelplan overleggen dat uitsluitend niet-chemische behandelmethoden zoals thermische, mechanische of biologische behandelingen omvat.

Bewijsmiddelen

- Fyto-sanitair behandelplan.

Machines en voertuigen

Mobiele machines zoals gedefinieerd in de EU Verordening 2016/1628¹², die gebruikt worden bij het uitvoeren van de groendienst moeten:

- Minimaal voldoen aan fase V-norm van de Verordening 2016/1628
- [x]% moet uitlaatgasvrij zijn.

Mogelijke bewijsmiddelen

- Technische fiche van het voertuig waarop de brandstoftechnische specificaties vermeld staan.
- Lijst van machines die bestemd zijn om te worden gebruikt voor een dienst, hun certificaten van overeenstemming en kopieën van het typegoedkeuringscertificaat van de krachtbron van de machine.

Voor het gebruik van voertuigen kan eveneens verwezen worden naar criteria die beschikbaar zijn onder de rubriek 'vervoer en transport' op www.gidsvoorduurzameaankopen.be.

4.5. MILIEU: GUNNINGSCRITEIA¹³

Plantmateriaal volgens duurzame productie hoger dan 90% (op basis van MVI-criteriatool)

Minimaal 90% (berekend op basis van de aankoopssom) van het te gebruiken plantmateriaal (onder andere boomkwekerijproducten, bloembollen, vaste en eenjarige planten) voldoet aan eisen voor duurzame productie.

Bovendien moet ook het onderhoud van plantmateriaal gebeuren met geregistreerde gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen.

Toelichting voor de aanbesteder

Leveranciers weten bij inschrijving vaak nog niet exact welk plantmateriaal ze zullen leveren, omdat dit soms nog besteld moet worden bij toeleveranciers. De vereiste bewijzen voor duurzame productie kunnen daarom pas bij aflevering worden geleverd, en de inkoopende organisatie moet dit goed controleren; bij ontbrekende documenten moet de levering worden teruggestuurd. Bij eenmalige leveringen kan de inkoper de leverancier vragen binnen twee weken aan te tonen dat hij aan de eisen voldoet, terwijl dit bij langdurige onderhoudscontracten niet mogelijk is.

Mogelijke bewijsmiddelen

Bewijsmiddelen (type-1 keurmerken) voor (sier)planten en bomen kunnen teruggevonden worden onder de rubriek [\(Sier\)planten en bomen | Achat durable \(gidsvoorduurzameaankopen.be\)](http://www.gidsvoorduurzameaankopen.be)

Gelijkaardige bewijsmiddelen die voldoen aan de lastenboeken van één van volgende keurmerken worden aanvaard als equivalent.

- Certificaat afgegeven door On the way to PlanetProof, Groenkeur boomkwekerijproducten, Milieukeur, MPS, biologische keurmerken, zoals EU Bio

¹² Verordening inzake voorschriften met betrekking tot emissiegrenswaarden voor verontreinigende gassen en deeltjes en typegoedkeuring voor in niet voor de weg bestemde mobiele machines gemonteerde interne verbrandingsmotoren,

¹³ Voor meer info bij deze gunningscriteria kan inspiratie gevonden worden in de MVI-criteriatool: https://www.mvicriteria.nl/nl/webtool?product_group=35&cluster=3#/35/3//nl

keurmerk, EKO-keur, Demeter, Naturland, Agriculture Biologique, Soil Association, Biogarantie.

- Leveranciers moeten de gebruikte gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen registreren, inclusief berekeningen die aantonen dat deze binnen de normen blijven, en bewijs leveren van compenserende en emissiebeperkende maatregelen. Deze gegevens moeten worden goedgekeurd door een onafhankelijke deskundige, zoals een geaccrediteerde certificerende instelling.
- Of gelijkwaardig.

Percentage autochtoon plantmateriaal

Hoe hoger het percentage autochtoon plantmateriaal (of niet-autochtoon plantmateriaal met een duidelijk ecologisch voordeel) dat wordt gebruikt in vergelijking met de technische specificaties, hoe hoger de inschrijving wordt gewaardeerd.

Duurzaam materiaalgebruik

Circulair materiaalgebruik wordt hoger gewaardeerd.

De inschrijving wordt hoger gewaardeerd naarmate (in volgorde van prioriteit):

- Voor de levering minder materiaal (op gewichtsbasis) nodig is.
- Een groter percentage van de geleverde producten bestaat uit:
 - hergebruikte producten of onderdelen
 - gerecycled of secundair materiaal¹⁴
 - biobased grondstoffen¹⁵De geleverde producten worden afgeleverd met productbeschrijving afkomstig van de fabrikant van de potten, waaruit blijkt dat de producten zijn hergebruikt en/of uit welk materiaal de producten bestaan en hoe de producten en/of het materiaal voldoen aan één of meer van bovenstaande eigenschappen.
- Een groter percentage bestaat uit:
 - herbruikbaar materiaal (terugnamesysteem van de inschrijver)
 - recyclebaar materiaal¹⁶
 - biologisch afbreekbaar materiaal.¹⁷

Vrijkomende materialen

De inschrijver geeft aan op welke wijze het bij groenonderhoud vrijkomende groenafval wordt verwerkt. Een verwerking van vrijkomend groenafval volgens de R-ladder strategieën in de circulaire economie¹⁸, wordt hoger gewaardeerd.

¹⁴ [Toepasselijke regelgeving: Koninklijk Besluit van 25/05/2024 om het op de markt brengen van bepaalde producten voor eenmalig gebruik te beperken en het gehalte aan gerecycleerde inhoud van bepaalde producten te verhogen](#)

¹⁵ Toepasselijke regelgeving: [Koninklijk Besluit van 09/09/2008 houdende vaststelling van productnormen voor composteerbare en biologisch afbreekbare materialen \(openjustice.be\)](#)

¹⁶ [Toepasselijke regelgeving: Koninklijk Besluit van 25/05/2024 om het op de markt brengen van bepaalde producten voor eenmalig gebruik te beperken en het gehalte aan gerecycleerde inhoud van bepaalde producten te verhogen](#)

¹⁷ Toepasselijke regelgeving: [Koninklijk Besluit van 09/09/2008 houdende vaststelling van productnormen voor composteerbare en biologisch afbreekbare materialen \(openjustice.be\)](#)

¹⁸ <https://vlaanderen-circulair.be/nl/kennis/infografieken/detail-2/r-strategieen>

Mogelijke bewijsmiddelen

- Beschrijving van de verschillende verwerkingsroutes en welke aandelen van het groenafval volgens die routes wordt verwerkt. Hogere R-ladder strategieën worden hoger gewaardeerd.

Uitlaatemissies van machinemotoren

Punten worden proportioneel toegekend aan de inschrijver waarvan een deel van het machinepark de eisen van de technische specificatie in verband met mobiele machines overschrijdt.

Plan van aanpak duurzaamheid

Een plan van aanpak duurzaamheid dat bijdraagt aan de bovenstaande en andere duurzame aspecten wordt beoordeeld door de aanbestedende overheid.

De inschrijver dient in een plan van aanpak aan te geven welke keuzes hij maakt bij de inrichting van het werk en een onderbouwing te geven van de mate waarin deze bijdragen aan door de aanbestedende overheid opgestelde duurzaamheidsdoelstellingen. Naarmate het plan van aanpak meer bijdraagt aan de duurzaamheidsdoelstellingen van de aanbestedende overheid, wordt het hoger gewaardeerd.

4.6. MENSENRECHTEN EN PRIJSONDERZOEK

Mensenrechtenrisico's bij groendiensten, zoals die in verband met onderaanneming, zijn voornamelijk inherent aan dit type diensten en worden grotendeels gedekt door de richtlijnen in de circulaire van 10 juli 2017 (BS 17/07/17), die inkopers verplichten om deze op te nemen in hun bestek ter bestrijding van sociale dumping bij overheidsopdrachten en concessieovereenkomsten. In 2021 heeft ERAP-GSOB een gids gepubliceerd met de titel "[Strijd tegen sociale dumping bij overheidsopdrachten](#)", waarin aanbevelingen worden gedaan aan aanbestedende diensten, met name op het gebied van de prijs. De Vlaamse overheid publiceerde in 2023 de "[Vlaamse gids tegen sociale dumping](#)". In Wallonië bestaat er de gids "[Promouvoir une concurrence loyale et lutter contre le dumping social](#)". Op federaal niveau kunt u de aanbevelingen terugvinden in de gids "[Strijd tegen sociale dumping in het kader van overheidsopdrachten en concessieovereenkomsten](#)".

De opdracht moet normaal gezien worden gegund aan de economisch voordeligste inschrijving, vastgesteld op basis van de beste prijs, de laagste kosten of de beste prijs-kwaliteitverhouding. In het algemeen is het echter met het oog op de bestrijding van sociale dumping niet raadzaam om een opdracht alleen op basis van de prijs te gunnen. In sommige gevallen kan het daarentegen passend zijn te voorzien in een door de aanbestedende dienst vastgestelde vaste prijs, zodat de inschrijvers alleen op basis van kwaliteit concurreren.

Met betrekking tot controle van abnormale prijzen kan verwezen worden naar **gegarandeerde minimum bruto-uurloon** voor groendienstpersoneel, zowel werknemers van de dienstverlener

als onderaannemers. U kunt hiervoor terecht op de databank minimumlonen, Paritair Comité 1450000: Tuinbouwbedrijf.¹⁹

 Tip: Zorg voor voldoende gewogen kwalitatieve criteria naast het prijs criterium, waarvan het gewicht beperkt moet blijven tot 40% van de gunningscriteria.

Andere sociale clausules kunnen ook worden opgenomen in de gunningscriteria²⁰:

- **Training van personeel** - zorg ervoor dat elke werknemer de mogelijkheid heeft om tijdens de werktijden een basis- of opfriscursus te volgen;
- **Gezondheid op het werk** - lever meer ergonomische apparatuur en producten die zo onschadelijk mogelijk zijn voor het milieu en de gezondheid;
- **Werktijden** - vermijd werken voor 7 uur 's ochtends en na 18 uur 's avonds;
- **Non-discriminatie** - benadruk dat discriminatie op basis van geslacht, leeftijd en/of afkomst verboden is. Een voorbeeld voor deze clausule is beschikbaar op Vlaandere.be.

4.7. TUSSENTIJDSE RAPPORTAGE EN KPI'S

De aanbestedende dienst geeft aan dat de milieu- en sociale initiatieven die in deze overheidsopdracht zijn vastgelegd, inspanningen van de inschrijver zullen vergen, maar tegelijkertijd ook een concurrerend economisch voordeel bieden ten opzichte van andere gegadigden. Deze verbintenissen moeten tijdens de uitvoering van de opdracht dan ook effectief worden nagekomen. De inschrijver moet zich dan ook bereid verklaren om jaarlijks met de aanbestedende dienst opvolging en eventueel corrigerende maatregelen te bespreken met betrekking tot de [nader te bepalen] prestatie-indicatoren (KPI's) betreffende sociale en milieuaspecten.

Voorbeelden:

- Samenwerking met spelers in de sociale economie
- Effectieve implementatie van het milieubeheersysteem
- De effectieve uitvoering van het plan van aanpak duurzaamheid.
- Controle op betaling van lonen.
- Het monitoren van inspanningen om verpakkingen te verminderen, hergebruiken en recyclen
- Het monitoren van inspanningen om personeel te trainen in duurzaam groenbeheer.

¹⁹ <https://www.minimumlonen.be/document.html?jclid=c77aeab75ecf4a0d92deb80b8745ea4e&date=01/01/2024>

²⁰ <https://www.actiris.brussels/media/jzjdfik1/vade-mecum-clauses-sociales-h-A52D444A.pdf>

5. AANVULLENDE INFORMATIE²¹

- <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/aan-de-slag/hoe-biodivers-en-ecologisch-ontwerpen-en-beheren>
- https://omgeving.vlaanderen.be/nl/aan-de-slag/hoe-biodivers-en-ecologisch-ontwerpen-en-beheren#paddle_components_text_block_54f4c885-5885-40ab-b6bb-dd312e861e95
- https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-11/proceslessen_proeftuinen.pdf
- [Groene ruimten en hun beheer | Burgers - Leefmilieu Brussel](#)
- <https://leefmilieu.brussels/pro/diensten-en-aanvragen/projectoproepen/projectoproep-be-circular>
- <http://etat.environnement.wallonie.be/files/Diagnostic/accueil/Diagnostic-environnemental-Wallonie-2024.pdf>
- <https://environnement-entreprise.be/article/circular-wallonia-la-strategie-wallonne-de-deploiement-de-leconomie-circulaire/>
- <https://canopee.liege.be/actualites-canopee/1er-guide-de-l-arbre-urbain>
- <https://yesweplant.wallonie.be/files/Documents/A4-Vademecum-Plantations-FR-022021.pdf>
- <https://biodiversite.wallonie.be/fr/subvention-biodiverscite.html?IDC=6394>
- http://environnement.wallonie.be/orvert/comptoir_intro.html
- <https://yesweplant.wallonie.be/home/je-veux-planter/les-types-de-plantation-subventionnee.html>

²¹ Niet-exhaustieve lijst